

Тиждень чотирнадцятий

Поповнюємо словниковий запас

Цього тижня ти дізнаєшся:

- Що таке анонс?
- Як писати на онлайнівій дошці?
- Звідки беруться абзаци в тексті?
- Про що можна взяти інтерв'ю?
- Від чого залежить власний словниковий запас?

Досліджуймо

1.

Обери 3 фільми або мультфільми, які, на твою думку, підходять для сімейного перегляду в період новорічних свят. Заповни таблицю.

	1.	2.	3.
Це фільм чи мультфільм?			
Яка його назва?			
Про що в ньому йдеться?			
Чому він підходить для сімейного перегляду?			

Опрацюйте разом з однокласниками та однокласницями всі таблиці та створіть діаграму щодо найцінніших фільмів або мультфільмів для перегляду всією родиною.

Читаймо

2.

Прочитай два варіанти анонсу мультфільму «Льодовиковий період: Гігантське Різдво». Який з варіантів тобі сподобався більше? Чому?

Анонс – попереднє оголошення про наступну виставу, фільм, лекцію тощо.

Персонажі мультфільму «Льодовиковий період: Гігантське Різдво» готуються весело відзначити улюблене свято і зустріти Санту, навантаженого подарунками. Еллі і Манфред розповідають своїй доньці Персик про різдвяний камінь, що стоїть біля їхнього житла, завдяки якому Санта аж ніяк не проїде повз, а Дієго згадує смачну газель, без якої в дитинстві не обходилося жодне Різдво. Однак через непосидючого Сіда і хуліганів Креша й Едді очікування радісного свята можуть закінчитися нічим: лінивцеві руйнує чарівний камінь, який так любить різдвяний дід, і дізнається від Манфреда, що тепер потрапив у «чорний список» Санти. Залишитися без подарунків – який удар для Сіда! Щоб виправити становище, він у компанії засмученою малятка Персика й опосумів-бешкетників вирушає на Північний полюс – вибачитися перед Сантою. Друзі знаходять резиденцію бородатого старигана, проте, бажаючи зробити як краще, вони, як завжди, отримують плачевний результат. Через їхні «старання» діти всього світу можуть не зустріти Різдво, і розгніваний Санта, святкові приготування якого були змарновані, заносить до «чорного списку» всю веселу компанію, котра перетворила на руїни його північну резиденцію.

Коли Сід випадково руйнує різдвяний камінь, Менні говорить йому, що Сід потрапив у «чорний список» Санти, і що лінивцеві доведеться летіти на Північний полюс просити вибачення в Санти. На північному полюсі Сід хотів усе зробити як краще, але тільки погіршив ситуацію. Тепер справа за Менні й компанією – лише вони, об'єднавшись, збережуть Різдво для всього світу!

❖ *Дізнайся, чи є в шкільній чи міській відеотеці мультфільм «Льодовиковий період: Гігантське Різдво» та переглянь його.*

Досліджуймо

3.

В анонсі трапилися сполучення слів зі спорідненими словами **весело відзначити** та **весела компанія**.

Слова **весело** та **весела** називають ту саму ознаку: щось робиться безтурботно, з радісним настроєм.

Доведи, що перше слово – це прислівник, а друге – прикметник.

Упиши пропущені запитання, використовуючи довідку.

1. – Сід зруйнував різдвяний камінь!

_____?
- **Випадково!**

2. – Сід зажурився!

_____?
- **Дуже!**

3. – Сіду треба летіти на Північний полюс!

_____?
- **Зараз!**

4. – Сід бачив Санту!

_____?
- **Неподалік!**

Довідка: Де? Коли? Як? Наскільки?

Надпиши над виділеними прислівниками, що вони називають: *місце дії, час дії, міру дії, спосіб дії*. Що тобі допомогло?

Творімо

4.

Візьми участь в акції «Сімейний перегляд: радимо подивитися».

Об'єднайтеся в групу з тими однокласниками чи однокласницями, з ким збігся твій вибір фільму або мультфільму для сімейного перегляду.

Напишіть анонс цього фільму або мультфільму. Розмістіть його на онлайнній дошці (стіні) .

Обговоріть розміщені на стіні анонси інших фільмів і мультфільмів, визначте по 2 позитивні риси кожного з анонсів. Чи можна стверджувати, що анонс передбачає переказ сюжету?

Онлайнова дошка – це ресурс для створення, спільного редагування та зберігання інформації. Існують сайти, наприклад: Падлет (англ. **Padlet**), з такими дошками, на які можна прикріплювати фото, файли, посилання на сторінки інтернету, нотатки. На цій дошці працюють спільно. Той, хто створив її, надсилає повідомлення іншим учасникам проекту, вводить їхні електронні адреси й надає їм право писати на дошці.

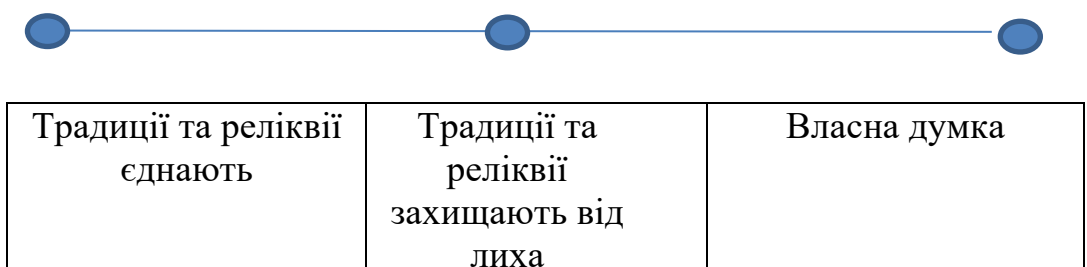
Дискутуймо

5. Яка традиція та реліквія були в сім'ї мамонта Манфреда в мультфільмі «Льодовиковий період: Гігантське Різдво»? А в сім'ї шаблезубого тигра Дієго?

Традиція – досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки і т. ін., що склалися історично й передаються з покоління в покоління.
Реліквія – річ, яку особливо шанують і зберігають як пам'ять про минуле.

Обговори з однокласниками й однокласницями, чому люди надають такого великого значення традиціям і реліквіям. Свою думку познач на шкалі й наведи аргументи на її захист.

Чому традиції та реліквії так важливі для людей?

Читаймо

6.

Поміркуй, художньою чи науково-популярною є книжка з назвою «Місяцелік», яку написав Василь Скуратівський. Познач свою відповідь.

- Художня книжка
- Науково-популярна книжка
- Недостатньо інформації, щоб визначитися

Прочитай анотацію до цієї книжки і скажи, чи підтвердилось твоє передбачення.

Чи знаєте ви, як і коли ворожили дівчата, якою була посвята в парубоцтво, як закликали весну наші пращури, коли заготовляли лікарські рослини, якими символами зустрічали Новий рік? Про ці та інші обряди і звичаї, що вже стали реліктами, ви дізнаєтеся, прочитавши книгу Василя Скуратівського «Місяцелік». Вона є логічним продовженням уже відомих творів «Берегиня» та «Посвіт», що набули широкої популярності серед читачів. Автор зібрав багатющий матеріал про походження назв українських місяців і пов'язані з ними численні прислів'я і приказки, зразки завбачень погоди, народні й релігійні свята, а також розвідки про найцікавіші обряди. Видання стане в пригоді всім, хто не байдужий до своєї національної культури.

Анотація - коротка довідка про зміст книги, статті і т. ін.

Досліджуймо

7.

В анотації є два речення з тим самим прислівником.

- 1) Про ці та інші обряди і звичаї, що **вже** стали реліктами, ви дізнаєтеся, прочитавши книгу Василя Скуратівського «Місяцелік».
- 2) Вона є логічним продовженням **уже** відомих творів «Берегиня» та «Посвіт», що набули широкої популярності серед читачів.

Поміркуй, чим можна пояснити те, що в тому самому слові відбувається чергування звуків [у] та [в].

З'ясуй, з якими словами пов'язаний цей прислівник у реченнях, і доведи, що прислівник може означати не тільки ознаку дії, але й ознаку ознаки.

Читаймо

8.

Прочитай уривок з книги «Місяцелік» з олівцем у руках і підкресли ту інформацію про традиції, пов'язані з 19 грудня – днем святого Миколая, яка раніше тобі було невідомою.

Миколи (19 грудня). Свято Миколая відзначали особливо врочисто. Вважалося, що він захисник усіх бідних і знедолених. Та найбільше його пошанували діти, для яких він був почесним охоронцем. Навіть існує легенда про те, що Миколай рятував дітей серед моря.

Традиційно в Україні, особливо в західних областях, до цього дня готували обрядодії, пов'язані зі святим Миколаєм. Увечері хтось найповажніший з родини, переважно дідусь, перевдягався на вулиці в «доброго Миколая», заходив до оселі з подарунками, які батьки, знаючи про дитячі забаганки, готували заздалегідь. Вручаючи кожному окремо гостинець, святий Миколай згадував усе те добре, що зробив дітлах протягом року, і соромив за нечемні вчинки. Відтак діти свято вірили в існування цього доброго захисника і намагалися не гнівити «діда Миколая, який знає про все». Це був вельми дійовий виховний момент.

Крім того, у школах влаштовували цікаві вистави, де головною дійовою особою вважався святий Миколай. Поруч з ним неодмінно сусідив меткий чортик, який намагався переконати дідуся в тому, що вручати дітям подарунки не варто, бо вони були неслухняними. Але преамбула таких вистав закінчувалася тим, що добрий Миколай цього разу вибачає. П'єси для таких вистав писали найвідоміші письменники, зокрема й Іван Франко.

Під цю пору зима вже остаточно перебирає свої права. «Миколай бородою, трусить, – мовить відоме прислів'я, – дорогу стелить». Для селянина це найщедріша пора – зібрано збіжжя, зроблені на зиму відповідні припаси, а отже, можна було розрахуватися з боргами. Хто ж не встигав або не міг до цього дня віддати позички, то казали: «Коли ти мені не оддаси до Миколи, то вже не оддаси ніколи».

Досліджуймо

9.

А. Знайди в прочитаному уривку речення, у яких трапилися ці слова, та поясни їхнє лексичне значення.

Обрядодії, меткій, збіжжя, позичка.

У разі труднощів звертайся до тлумачного словника.

Пишімо

10.

Знайди в тексті Василя Скуратівського прикметники та прислівники, пов'язані з поданими словами, і запиши їх.

Пошановували (як?) _____, охоронець (який?) _____,
_____ , перевдягався (коли) _____ ,
готували (коли?) _____ , вірили (як?) _____ ,
дійовий (наскільки?) _____ , письменники (які?) _____
_____ , перебирає (як?) _____ ,
пора (яка?) _____ , не оддаси (коли?) _____
_____ .

Над прислівниками надпиши, що вони називають: *час дії, міру дії, спосіб дії.*

Досліджуймо

11.

Підкресли слово Миколай у тексті стільки разів, скільки воно там трапилося. Перевір, чи трапилося воно в усіх абзацах тексту. Про що це свідчить?

Доведи, що темою тексту є свято Миколая.

У кожного з абзаців є своя тема (мікротема). Скористайся довідкою, і запиши кожен мікротему у відповідному місці.

Тема тексту: Свято Миколая

1 абзац

Мікротема:

2 абзац

Мікротема:

3 абзац

Мікротема:

4 абзац

Мікротема:

Довідка: Святкування в родині. Почесний охоронець. Повернення боргів. Шкільні вистави.

Творімо

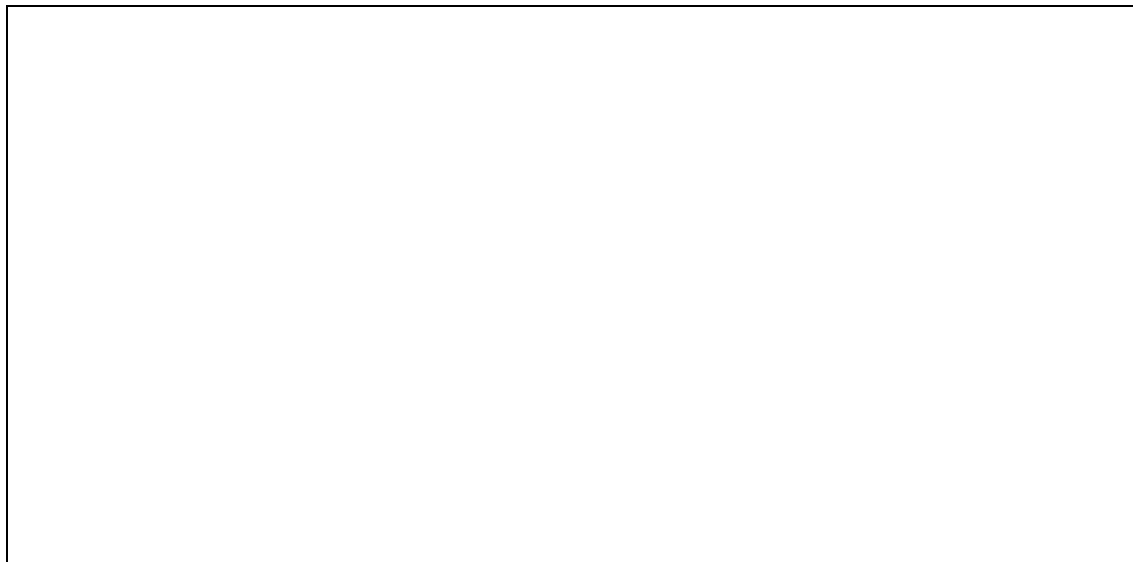
12.

Підкресли в тексті Василя Скуратівського слово діти, його форми та споріднені з ним слова. Чи в усіх абзацах вони трапилися?

Прочитай четвертий абзац і скажи, з яким із трьох попередніх абзаців він пов'язаний найбільше? Що про це свідчить? Знайди споріднені слова в першому та четвертому абзацах і підкресли їх.

Намалюй за допомогою прямокутників або кружечків, цифр 1, 2, 3, 4 та стрілок схему зв'язків між абзацами в тексті Василя Скуратівського. У прямокутниках чи кружечках записуй необхідні з підкреслених слова.

ЯК ПОБУДОВАНИЙ ТЕКСТ?

14.

Прочитай ще один уривок з твору Василя Скуратівського «Місяцелік» і з'ясуй, чи всі українські традиції, пов'язані з Новим роком, тобі відомі.

Стояла тиха морозяна ніч. На небі густо паслися зорі. Обійшовши один вулик, **неньо** скропив його кутею, потім другий, третій, і так усю пасіку. Через вхідну хвіртку зайшов до хлівця, щоб причастити й корівку. Нарешті дійшла черга і до **перевесел**. Їх вистачило для кожної деревини. Нам добре видно було, як розповажисто гордувала садовина підперезаними **пасками**, наче весільні чини.

– Для чого вони це роблять? – питаюсь у мами. Вони щасливо усміхаються: – Жива людина про живе й думає. Так уже повелося, синочку: надходить новий рік, то господар хоче придобрити його, аби був щедрим для сімейства – кутею обсипають бджіл, щоб справно перезимували й по літі медку наносили у вулії, а корівка легенько розтелилася та на розплід теличку привела. Садовину ж задобрюють, щоб порадувала цвітом і плодом. А горщик, що на покуті, має убезпечити на весь рік статками нашу родину, аби в коморі та в **оборі** були в **засіках** повні гори!

Упоравшись із садом, тато вертають до хати й жваво розтирають задубілі руки.

– Бере своє Новий рік, – похитують головою. – А коли мороз напередодні Василів, то на врожай. Василі ж завтра...

Мама підходять до мене, ніжно **голублять** мої щоки.

– З Новим роком, синочку, з новим щастям! Будь нам веселий та щасливий! – і довго-довго дивляться ув мої очі. – А тепер вилазь на піч, і нехай тобі насниться гарний новорічний сон. Тим часом Дід Мороз принесе тобі в торбі смачні ласунці й залишить на **покуті**.

...Лежу на печі й ніяк не можу заснути. Хоч і знаю, що Діда Мороза в природі не існує, але вірю в нього. І треба ж було людям попридумувати такі поетичні легенди. Чи, скажімо, обряд з кутею. Ну що від того зміниться, якщо на покуті стоятиме горщик – ні хліба не прибавиться, ні бджілки, якщо буде мокре літо, зайвого медку не принесуть і корівка не порадує теличкою, бо торік хоч і завбачували, а таки бичечок з'явився? Але ж, згадалася мамина наклічка, жива людина про живе й думає. Може, й справді в тому є якась магічна сила, котрої ми ще не розпізнали? З цими **мислями** солодко засинаю. **Увижається**, наче лечу я на крилах понад селом, – білесенькі хатки купаються в місячному сяєві, кучеряві садочки підперезані житніми **перевеслами**, дівчата, вийшовши на подвір'я, жбурляють на дорогу старі **шкарбани**. І від

того так весело на душі, **празниково**, наче я в якомусь казковому царстві.

Досліджуймо

15.

А. Зверни увагу на сполучення слів дивляться ув мої очі на початку останнього абзацу. Чи знайоме тобі слово ув? Яким словом його можна замінити? Скористайся власними спостереженнями, які були зроблені під час виконання вправи 7.

Б. Чи можеш ти пояснити лексичне значення виділених у тексті слів? Уважно перечитай речення, у яких вони трапилися, і наведені нижче тлумачення. Запиши відповідне слово поруч з кожним лексичним значенням. Чи використовуєш ти ці слова у своєму мовленні? Від чого залежить власний словниковий запис?

	Проявляти ніжність, ласку; пестити.
	Джгут із скрученої соломи для перев'язування снопів.
	Відгороджене місце в коморі, зерносховищі і т. ін. для зсипання зерна або великий і високий, звичайно нерухомий ящик з лядою для зсипання зерна, борошна.
	Поставати в уяві, уявлятися.
	Відгороджена частина подвір'я з приміщеннями для худоби.
	Батько.
	Думка.
	Те, чим підперізають одяг по талії (ремінь, шнур і т. ін.).
	Старе, стоптане, рване взуття (чоботи, черевики і т. ін.).
	В українській хаті — куток, розміщений по діагоналі від печі, та місце біля нього.
	Святково.

У разі труднощів звертайся до тлумачного словника.

Дискутуймо

16.

Перечитай останній абзац тексту. Знайди в тексті факти, які реально трапилися в родині оповідача. А що, на його думку, є вигадками? З якими сумнівами засинає хлопчик? Обговори свої висновки з однокласником або однокласницею.

Творімо

17.

Разом з однокласниками й однокласницями обговоріть, яким може бути сюжет у вашій п'єсі для шкільної вистави, де головною дійовою особою є святий Миколай. Пам'ятайте, що за традицією серед дійових осіб має бути і меткий чортик, який намагається переконати дідуся в тому, що вручати дітям подарунки не варто, бо вони були неслухняними. Але добрий Миколай усім вибачає. Придумайте для своєї п'єси назву й дійових осіб. Ваша п'єса буде комедією чи драмою? Скільки дій плануєте в п'єсі? Напишіть анонс для своєї вистави.

Комедія – п'єса з веселим, смішним сюжетом.

Драма – п'єса серйозного, але не героїчного змісту (на відміну від трагедії й комедії).

Пригадаймо

1. Для чого створюють анонс?
2. Що таке онлайн-дошка?
3. З якою метою в тексті роблять абзаци?
4. На яку тему можна взяти інтерв'ю?
5. Як формується наш словниковий запас?

«Медійна програма в Україні» фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) і виконується міжнародною організацією Internews.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Internews
Local voices. Global change.

Виготовлення цього тижневого кейсу стало можливим завдяки підтримці американського народу, що була надана через проект USAID «Медійна програма в Україні», який виконується міжнародною організацією Internews. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю авторської групи та необов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Internews.